

Внутрішньоструктурна взаємодія в установах державної кримінально-виконавчої служби України (теоретичні, управлінські та правові аспекти)

Розглянуто актуальні проблеми управлінських і правових засад внутрішньої взаємодії підрозділів установ Державної кримінально-виконавчої служби України. Проаналізовано теоретичні, організаційні та нормативні основи спільної діяльності підрозділів виправних установ.

Ключові слова: внутрішньоструктурна взаємодія, координація, управління, установи Державної кримінально-виконавчої служби України.

Рассмотрены актуальные проблемы управленческих и правовых основ внутреннего взаимодействия подразделений учреждений Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Проанализированы теоретические, организационные и нормативные основы совместной деятельности подразделений исправительных учреждений.

Ключевые слова: внутреструктурное взаимодействие, координация, управление, учреждения Государственной уголовно-исполнительной службы Украины.

Дослідження внутрішньоструктурної взаємодії є актуальним з огляду на управлінський характер такої взаємодії і надзвичайну важливість цілей установ Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВС України). Це зумовлено складністю і розгалуженістю внутрішньої структури установ ДКВС України, яка, на відміну від органів ДКВС України, має значну кількість функціональних напрямів, а відповідно - функціональних підрозділів.

Проблемам організації взаємодії в установах ДКВС України не приділено належної наукової уваги. Деякі аспекти організації такої взаємодії досліджували М. П. Мелентьев [1], А. А. Аксьонов [2], В. В. Дедюхін, Ф. Г. Канцарін [3] та багато інших.

Метою статті є аналіз теоретичних, окремих управлінських і правових аспектів організації внутрішньоструктурної взаємодії в установах ДКВС України.

На думку більшості авторів, взаємодія в установах ДКВС України потрібна для того, щоб досягнути узгодженості дій структурних підрозділів при реалізації завдань, плануванні напрямів роботи і термінами виконання в інтересах досягнення спільної мети.

Так, М. П. Мелентьев вважає, що взаємодія структурних підрозділів - це узгоджена діяльність окремих підрозділів, служб і працівників у межах одного органу управління.

Радянський вчений А. А. Аксьонов, який досліджував проблеми організації взаємодії в органах внутрішніх справ, зазначає, що взаємодія - це спільна діяльність рівноправних елементів системи установ виконання покарань, спрямована на розв'язання спільних завдань. При цьому він виокремлює найбільш істотні ознаки взаємодії, а саме: ^ наявність спільної діяльності кількох елементів системи; ^ спрямованість на вирішення спільного завдання; ^ рівне положення елементів у системі; ^ здійснення повсякденних обов'язків у процесі взаємодії.

Наведені визначення хоча і відображають сутність взаємодії в установах ДКВС України, але потребують деякого уточнення, тому що кожне розкриває лише одну зі сторін. Крім того, не зовсім обґрунтованим є виокремлення в якості ознаки взаємодії рівного положення елементів системи. Наприклад, якщо розглядати взаємодію на рівні «оперативний працівник - майстер виробництва», то співробітники не тільки не перебувають у стані підпорядкування, а й не є рівноправними. У деяких випадках майстер зобов'язаний виконувати вказівки оперативного працівника, наприклад, при посиленні контролю за засудженими, схильними до втечі. Здійснення своїх звичайних, повсякденних обов'язків у процесі взаємодії характерне лише для взаємодії у звичайних (штатних) умовах функціонування установ ДКВС України. При ускладненні оперативної обстановки та виникненні надзвичайних ситуацій відбувається перерозподіл функцій і покладання на структурні підрозділи та окремі категорії персоналу не властивих їм обов'язків.

На нашу думку, більш вдалим є формулювання В. В. Дедюхіна і Ф. Г. Канцаріна. Під взаємодією частин і служб установ виконання покарань вони розуміють засновані на законах та підзаконних актах спільні або узгоджені за завданнями, напрямами і часом дії в інтересах виконання службово-оперативних завдань із максимальною ефективністю. При цьому розглядаються такі необхідні елементи, як узгодження дій за: ^ завданнями (визначення і постановка конкретних завдань відповідним суб'єктам взаємодії, виконання яких забезпечує досягнення спільної мети);

^ напрямами (суб'єкти взаємодії зосереджують свої зусилля на досягненні мети на певному напрямі у визначеному місці); ^ частин і служб у часі (визначення конкретних термінів виконання завдань з урахуванням часу дії інших взаємодіючих підрозділів). Взаємодія пронизує весь цикл управління від початку до кінця і є невід'ємною частиною будь-якої системи, функціонально-організаційний механізм якої складається із сукупності певним чином упорядкованих елементів, пов'язаних між собою.

Організація взаємодії в установі ДКВС України має об'єктивний характер і обумовлена такими причинами, як:

^ спільність основних цілей і завдань взаємодіючих структурних підрозділів;

^ різна компетенція взаємодіючих підрозділів; ^ необхідність максимального використання наявних сил і засобів; ^ функціонування підрозділів у подібних умовах і спрямованість діяльності на одні й ті ж об'єкти управління.

З огляду на всі системні ознаки, характерні для установи виконання покарань, специфіку й об'єктивні закономірності взаємодії, можна стверджувати, що *під взаємодією структурних підрозділів установи ДКВС України слід розуміти нормативно встановлену, структурно і функціонально закріплену систему спільних або узгоджених за завданнями, напрямками, часом дій, здійснюваних для вирішення оперативних і службових завдань та виконання покладених на ці підрозділи функцій для ефективного виконання покарання у вигляді позбавлення волі.*

Зазначимо, що для взаємодії структурних підрозділів установи ДКВС України характерні такі ознаки:

^ відносини можуть виступати у формі правових чи організаційних залежно від способів їх регулювання.

Нормативно встановленими вони будуть у тому випадку, якщо врегульовані нормами права; ^ взаємодія структурних підрозділів складається в межах організаційної структури установи виконання покарання; ^ при взаємодії структурні підрозділи та їх працівники використовують сили, засоби і методи в межах своєї компетенції та виконуваних функцій;

^ взаємодія спрямована на вирішення оперативно-службових завдань для ефективного виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Взаємодію не можна розглядати відокремлено від координаційної діяльності.

Організаційні процеси мають соціальну сутність, а взаємодія структурних підрозділів установи виконання покарання має бути збалансованою і потребує координації.

Функція організації взаємодії знаходить ефективну реалізацію за допомогою здійснення координації діяльності структурних підрозділів. Координація забезпечує узгодженість дій, взаємодію всіх суб'єктів, що беруть участь у вирішенні завдань, що стоять перед системою.

Координаційна діяльність, як і взаємодія, є характерною для будь-якого управлінського циклу. Вона спрямована на передбачення проблем і призначена для усунення перебоїв у роботі установи виконання покарань після того, як (або якщо) вони відбулися; збереження існуючої схеми роботи; поліпшення діяльності системи або існуючої організації навіть за відсутності конкретних проблем. Координаційна діяльність є останньою стадією організації.

На нашу думку, координація - це заключний елемент в організації взаємодії структурних підрозділів установи ДКВС України. Метою координації є об'єднання всіх організаційних зусиль суб'єкта управління й забезпечення такого процесу організації, що сприятиме досягненню поставлених цілей. Координація дозволяє об'єднати зусилля окремих співробітників і структурних підрозділів. Підтримка зв'язку між загальною метою і всіма індивідуальними або груповими видами діяльності досягається шляхом координації. Таким чином, можна говорити про те, що всі організаційні дії, у тому числі й організація взаємодії, включають як один з елементів координацію.

Проте не слід ототожнювати функції координації та організації взаємодії. Координація може проявлятися як при взаємодії структурних підрозділів (коли вона практично збігається з організацією взаємодії), так і в діяльності підрозділів, які між собою не взаємодіють.

Аналіз організації взаємодії структурних підрозділів виправної установи показує, що мета організації взаємодії структурних підрозділів виправного закладу полягає в об'єднанні всіх наявних сил і засобів для здійснення комплексних заходів, спрямованих на створення, вдосконалення, зміцнення й розвиток системи попередження порушень засудженими встановленого порядку відбування покарання і злочинів, а також реалізацію комплексу заходів виправного змісту, потрібного для успішної ресоціалізації засуджених.

У результаті дослідження правових засад регулювання організації взаємодії структурних підрозділів виправної установи слід зазначити, що: ^ в чинних сьогодні нормативно-правових актах, що регулюють діяльність установ виконання покарань ДКВС України, взагалі відсутнє визначення поняття «взаємодія», незважаючи на його достатньо широке застосування. На нашу думку, це призводить до певних протиріч у розумінні сутності цього процесу на практиці; ^ питання організації взаємодії фактично не регулюються в кримінально-виконавчому та адміністративному законодавстві, відомчих нормативно-правових актах. Наявні окремі норми носять загальний або уточнюючий характер, торкаються лише окремих аспектів взаємодії в межах певного виду діяльності. Здебільшого вони декларативні, дублюються в різних нормативних актах. Також відсутнє нормативне закріплення принципів, механізму, форм, методів здійснення взаємодії. Обов'язки з організації взаємодії для структурних підрозділів та окремих категорій персоналу не визначені; ^ питання, що стосуються інформаційного, матеріального, технічного, фінансового та іншого забезпечення взаємодії в нормативно-правових актах не відображені.

Зазначені недоліки свідчать про необхідність упорядкування нормативного регулювання організації взаємодії шляхом видання окремого нормативно-правового акта, що регламентує ці питання, а також розроблення для кожної категорії персоналу виправної установи посадових інструкцій, до структури яких увійшли б положення, що встановлюють права, обов'язки і відповідальність конкретного виконавця за організацію взаємодії.

Список використаних джерел

1. Мелентьев М. П. Функции и структура управления исправительно- трудовыми учреждениями / М. П. Мелентьев. - Рязань : РВШ, 1975. - 55 с.
2. Аксенов А. А. О понятии «организация взаимодействия» / А. А. Аксенов // Исправительно-трудоуые учреждения. - № 5. - 1978. - С. 32-35.
3. Дедюхин В. В. Совершенствование взаимодействия оперативных аппаратов ИТУ с другими частями и службами этих учреждений // Актуальные проблемы управления оперативными аппаратами органов внутренних дел / Дедюхин В. В., Канцарин Ф. Г. - М. : Академия МВД СССР, 1978. - С. 22-26.